

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs III. Vtrum motus Angeli sit in instanti. artic. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

ostendimus : sic etiam transmittere non potest immediate suam substantiam in locum distantem, sed necessario deferre eam debet per medium. Confirmatur, quoniam sicut corpus, eo quod perpetuo sit alicubi, viribus naturae, transferri non potest a loco in locum, nisi per medium: ita cum substantia Angeli sit etiam perpetuo alicubi, migrare non poterit naturaliter a loco in locum distantem, nisi per medium. Adde, quod transitus ille Thomistarum statim sese menti offert tamquam intelligibilis & incredibilis, ideoque non tam incumbit nobis eum esse impossibilem ostendere, quam Thomistis incumbat probare eum esse per naturae vires possibilem: Antequam enim firmissimam adducant rationem, quae intellectum conuincat, standum est sententiae, quae idem de Angelis, quod de ceteris rebus ea in parte affirmat, nec adhaerendum est contrariae, quam intellectus tamquam naturae lumini repugnantem statim respuit.

Id verò quod adducunt de cogitatione, quae migrare potest ab extremo ad extremum, non per medium, friuolum est profectò, idque D. Thomas in responsione ad secundum optime dissoluit: translatio namque cogitationis non est quasi ipsa mutet locum, nec dicitur translatio nisi per metaphoram. Quia enim intellectus vititur specie rei absentis, quae in se habet, cogitat de re absente, neque fertur in illam nisi tamquam in rem cognitam, quae a cogitante, & cogitatione ipsa, loco distare potest.

ARTICVLVS III.

Vtrum motus Angeli sit in instanti.

PRÆTERMISSA opinione D. Thomae hoc loco, quam Caietanus hic, Ferrariensis 3. contra gentes, cap. 102. & Capreolus in 2. dist. 6. q. 1. ad argumenta contra quartam conclusionem defendere, ac exponere conatur, sit 1. conclusio. Angelus ab vna sphaera in aliam proximam mutari potest in instanti, ita videlicet vt Angelus in toto tempore quod antecedit tale instanti, fuerit in termino a quo, in eo verò instanti sit in termino ad quem, ac mutetur per primum esse in eo termino ad quem, quod simul sit primum non esse in termino a quo: non secus ac substantia generatur in instanti, quod simul est primum esse materiae sub forma geniti, & primum non esse eiusdem materiae sub forma corrupti. Conclusio haec manifesta est ex iis, quae diximus artic. 1. eamque confirmant multa argumenta Gregorij in 2. dist. 6. q. 3. artic. 1. quae sanè non satis soluit Capreolus loco citato, breuitati tamen consulens prudens ea omittit.

Contrarium huius conclusionis affirmat D. Thomas hoc loco, ductus ea ratione: Quia, inquit, fieri nequit, vt mobile aliquod sit sub aliqua forma toto aliquo tempore, & in instanti terminante illud tempus mutetur, ita vt instanti illud sit primum illius mobilis sub forma, ad quam mutatur, & primum non esse eiusdem sub forma a qua mutatur. Nisi, inquit, quando mutatio est terminus motus praecedentis, quo pacto generatio substantialis terminat alterationem praecedentem, & illuminatio motum localem, quo corpus lucidum appropinquat medio ab ipso illuminando: unde cum transitus Angeli de loco ad locum non sit terminus alicuius motus praecedentis, fieri nequit vt Angelus transeat de termino a quo ad terminum ad quem, per primum non esse in termino a quo, quod simul sit primum esse in termino ad quem, sed necessario mutabitur per vltimum esse in termino a quo, & primum esse in termino ad quem: quae

A instantia, cum esse non possint vnus & idem instans, alioquin Angelus simul esset sub vtroque termino, consequens est vt sint aliud instans, non quidem temporis nostri, sed temporis discreti Angelorum, quod ex multis instantibus coalescit, vt quaest. 10. artic. 5. explicatum est. Ex quibus constat Angelum non transire de loco ad locum in instanti, sed in tempore discreto.

Reddit verò D. Thomas rationem, quare mobile esse non possit toto aliquo tempore sub forma aliqua, & in instanti terminante mutari: ac primo non esse sub illa, quando ea mutatio non est terminus alicuius motus praecedentis: Quia, inquit, de ratione quietis est, vt mobile non aliter se habeat nunc quam prius, & idcirco in quolibet instanti temporis mensurantis quietem, tam videlicet in primo & vltimo terminantibus illud tempus, quam in intermediis, mobile, quod quiescit, debet se habere eodem modo: de ratione vero motus est vt mobile in toto tempore mensurante motum se habeat aliter ac aliter. Atque ea de causa, inquit, quando mutatio est terminus motus praecedentis potest esse instantanea, idque quod per eam mutatur, potest simul per primum non esse desinere esse sub termino a quo, & per primum esse incipere esse sub termino ad quem: at vero quando mutatio non est terminus motus praecedentis, quia in toto tempore praecedente mobile quiescit sub termino a quo, debet etiam in instanti, quo id tempus terminatur, esse in eadem dispositione sub termino a quo, ac proinde esse nequit in eo instanti mutatio momentanea, qua mobile simul primo non sit in termino a quo, & primo sit in termino ad quem.

Potest haec sententia Diui Thomae confirmari primo. Quoniam, vt in libris Physicorum ostendimus, motus localis incipit per vltimum non esse: ergo non potest esse in instanti, quandoquidem id quod solum existit in instanti, incipit per primum sui esse.

Secundo, quia in motu locali, ante quodlibet mutatum esse, praecedat moueri, vt probat Aristot. 6. Physicorum, semperque, quod mutatum est localiter, prius mutabatur, ergo mutatio localis non potest esse in instanti, alioquin simul mobile mutaretur, & esset mutatum, dareturque primum mutatum esse, ante quod non praecederet moueri.

Ad haec non est difficilis responsio. In primis fundamentum illud D. Thomae, quiescens toto aliquo tempore, debet eodem modo se habere, & in tempore, quo ita quiescit, & in instantibus terminantibus id tempus, non est necessarium. Etenim sicut motus potest esse in toto aliquo tempore, & tamen non est in instantibus terminantibus, eo quod in altero incipiat per vltimum sui non esse, & idcirco in eo non sit, in altero verò desinat per primum sui non esse, atque adeo nec in eo sit: sic etiam potest aliquid quiescere toto aliquo tempore, & non in instanti terminante, mutarique in illo mutatione instantanea: vt enim quiescere dicatur toto aliquo tempore, satis est, si in qualibet illius parte proportionali quiescat, habeatque se eodem modo, nec est necesse, vt quiescat, habeatque se eodem modo in instanti terminante: neque enim instans illud pars est quantitatis illius temporis, vt, quia in illo non quiescit, sequatur non quiesuisse in toto tempore. Adde, Aristotelem 6. Physicorum, cap. 3. textu 30. affirmare, quiescem non esse in instanti: eo quod cum quies sit privatio motus, solum sit in ea mensura, in qua potest esse motus: & ob id sicut motus non potest esse in instanti, ita neque quies. In instanti ergo, quod quietem diuidit ad motu, neque est quies, neque motus, sed si tale instans sit, in quo incipit motus & definit quies, erit primum non esse quietis, & vltimum

Solutio argumenti pro opinione Diui Thomae.

Angelus ab vna sphaera in aliam proximam mutari potest in instanti.

Contrarium asserit, probatque D. Thomas.

D. Thomae sententia confirmatur primo.

Secundò.

Ad primam confirmationem.

ultimum non esse motus. Si verò sit instans, in quo definit motus, erit primum non esse motus, & ultimum non esse quietis: solum ergo intermediis instantibus eius temporis, in quo mobile quiescit, verum est dicere, mobile quiescere tamquam in instantibus copulantibus inter se partes temporis quo mobile quiescebat: sicut etiam solum in instantibus intermediis temporis, in quo mobile mouetur, verè dicitur moueri, tamquam in instantibus copulantibus partes temporis motus inter se.

*Scoti contra
D. Thomae
sententiam ob-
iectiones.*

Scotus præterea in 2. d. 2. q. 11. qui nobiscum vna cum Gregorio consentit, obiicit primò aduersus sententiam, fundamentumque D. Thomae. Quoniam vsque ad instans transubstantiationis panis in corpus Christi quiescit substantia panis, & tunc in instanti, sine alio motu præcedente, definit esse per primum sui non esse, & incipit esse substantia corporis Christi sub speciebus per primum sui esse: ergo potest esse mutatio instantanea sine vllò motu præcedente, cuius illa sit terminus. Secundo, quoniam in instanti, in quo Deus creauit solem, fuit illuminatio, qua sol illuminauit, nullo præcedente motu, cuius ea illuminatio esset terminus, sed præcedente dumtaxat creatione solis, quæ fuit in instanti, sicut & ipsa illuminatio: ergo esse potest mutatio aliqua instantanea, nullo præcedente motu cuius sit terminus.

*Responsio
Caret.*

Refellitur.

Respondet Caietanus hoc loco. Eiusmodi mutationes non esse naturales, sed supernaturales: D. Thomam verò loqui de mutationibus naturalibus. Hæc tamen responsio non satisfacit. Quamuis enim transubstantiatio mutatio sit supernaturalis, & illuminatio prima, qua sol illuminauit, præsupponat creationem solis, quæ à solo Deo potuit esse immediata: attamen prædictæ mutationes eiusmodi sunt, vt suapte natura à Deo producantur in instanti nullo præuio motu: quare non repugnat mutationem aliquam eius esse naturæ, vt fiat in instanti, nullo motu, cuius sit terminus, præcedente, ac proinde à D. Thomæ, illiusque sectatoribus esset ostendendum, transitum Angeli, de vno loco in alium, non pertransito medio, qui ab eo sit nullo præuio motu, eius esse naturæ, vt non possit esse in instanti: oppositum namque res ipsa indicat. Cum enim mutatio idem sit secundum rem cum termino ad quem, tantæque in se sit, quæque est terminus, qui per eam acquiritur, eaque de causa ad diuisionem termini diuidatur, vt Aristoteles 6. Physicorum docet, proculdubio quâdo terminus ad quem est simplex, totusque acquiritur simul, vt necesse est acquiritur, quando nullius medij est transitus, mutatio instantanea erit suapte natura, & non temporalis. Possent etiam obiici Caietano, illuminatio quæ ab igne fit in instanti, in quo primò ignis generatur: ea namque naturalis est, & instantanea. Verum respondere possent, tam illam quam generationem ignis, esse terminum præuiae alterationis, quæ generationem ignis antecedit.

Præterea aduersus opinionem D. Thomæ, quatenus affirmat, quando Angelus transit à termino à quo ad terminum ad quem, non pertransito medio, moueri, non quidem in instanti, sed in eo tempore discreto, quod coalescit ex ultimo esse Angeli in termino à quo, & primo esse eiusdem in termino ad quem. Possimus primò argumentari. Quoniam quando mobile est in termino à quo non mutatur, sed solum quando acquirit terminum ad quem: ergo in ultimo esse Angeli in termino à quo, non mutatur, sed solum in primo esse illius in termino ad quem: ergo non mutatur in tempore illo discreto,

sed in instanti ultimo illius. Secundo, singulis illis instantibus aliquid proculdubio respondet temporis nostri, quod vnicuique eorum sit adæquatum (quicquid enim quidam ex sectatoribus D. Thomæ dicant, cum tempus nostrum vsque ad instantia indiuisibilia sit diuisibile, instansque temporis nostri computari possit, vel cum parte præterita temporis, vel cum futura, vel etiam in seipso sine parte præterita & futura, mirum sanè esset, si durationi vniuscuiusque instantis temporis discreti Angelorum non responderet aliquid temporis nostri adæquate, siue instans, siue pars temporis cum instanti quo terminatur, aut etiam sine illo, Deumque non cognoscere quid singula illa instantia discreti temporis habeant ex parte temporis nostri correspondens.) Aut ego inter vtrumque dicis Angelum fuisse vltimò in termino à quo, in altero verò fuisse primò in termino ad quem, mediat aliquid temporis nostri, vel nihil. Non dabis primum, quia tunc sequeretur instantia illa non esse immediata: quandoquidem inter illa medietur tempus: tu autem dicis illa esse immediata. Præterea sequeretur Angelum in tempore illo intermedio mutari, cuius contrarium tu affirmas, cum dicas solum mutari in illis duobus instantibus. Sequela probatur, quoniam Angelus iam tunc non esset sub termino à quo (alioquin instans illud datum temporis discreti non fuisset vltimum esse Angeli sub termino à quo) statim autem ac Angelus non est in termino à quo, mutatur. Quod si des secundum, nihil videlicet medietur temporis nostri, cum corresponderet tempori nostro duo quædam immediata quoad durationem non possunt ita esse affecta, vt vnum definat per vltimum sui esse, & alterum incipiat per primum sui esse, ed quod in tempore nostro non dentur duo instantia immediata: efficitur profectò, vt Angelus, correspondendo tempori nostro, non possit esse vltimò in termino à quo, & primò in termino ad quem, sed deueniendum necessariò sit ad instans in quo fiat transitus ab vno termino in alium, atque addò in quo mobile primò sit in termino ad quem, & primò non sit in termino à quo.

Ad alia, quibus sententia D. Thomæ corroboratur, dicendum est, ea omnia intelligenda esse de motu locali continuo, qualis est omnis mutatio localis corporum, de qua sola loquitur Aristoteles in libris Physicorum, non verò de mutatione locali instantanea, qualis est (vt articulo primo ostendimus) mutatio Angeli de qua loquimur. Quæ namque fiunt in instanti, simul fiunt & facta sunt.

Secunda conclusio. Si vera esset opinio D. Thomæ, Angelum videlicet mutari posse de vno loco in alium distantem non transeundo per medium, tunc sanè ea mutatio fieret in instanti per primum esse in termino ad quem, & per primum non esse in termino à quo. Hæc probatur, quoniam, hac hypothesi data, par est ratio in transitu Angeli ab vna sphaera loci, in qua potest esse simul, ad aliam valde distantem, de quo hæc conclusio loquitur, & de transitu Angeli ab vna sphaera in aliam immediatam, de quo locuti sumus in prima conclusione.

Tertia conclusio. Potest Angelus mutatione discreta, conflata ex multis mutationibus instantaneis, mutari per sex sphaeras in sex instantibus temporis, interposita quiete in tempore intermedio inter instans & instans. Hæc manifesta est ex prima conclusione. Cum enim Angelus in quocumque instanti possit mutari ab vna sphaera in aliam proximam, sanè poterit in sex instantibus mutari per sex sphaeras.

*Ad sententiam
compositam
sententia D. Thomæ.*

2. Conclusio.

3. Conclusio.

sphæras de vna in aliam sex mutationibus instantaneis. Et cum inter quæcumque duo instantia illorum sex mediet tempus, in quo non mutatur, utique inter mutationem & mutationem interponet quietem temporis intermedij.

QVÆSTIO LIV.
De cognitione Angelorum.
ARTICVLVS I.

Vtrum intelligere Angeli sit eius substantia.

ACTENVS egit D. Thomas de substantia Angeli, tum in se, tum per comparationem ad corpus assumptum, ad locum, & ad motum localem. Deinceps differet de iis, quæ ad Angeli cognitionem spectant. In hac verò quæstione disputat de actu intelligendi Angeli, & de facultate ad cognoscendum.

Averrois & Aristotelis sententia.

Occasionem quæstioni, quam in hoc primo articulo proponit, tribuit Commentator 12. Metaph. textu 51. dum asseruit, *intelligere Angelorum non esse quippiam distinctum ab eorum substantia, & essentia: sicut in Deo non distinguitur.* Eademque videtur fuisse sententia Aristotelis in eo loco ac alibi.

Conclus. D. Tho. negans.

Conclusio est. Intelligere Angeli nequaquam est ipsius substantia & essentia, sed quid ab ea distinctum. Præter rationes D. Thomæ hoc loco, probari potest. Primò, quia in rebus creatis intelligere est vera actio immanens, per quam vitaliter exprimitur imago rei cognoscendæ, seu verbum, ut quæst. 12. & 27. art. 1. ostendimus, estque proinde idem re cum verbo, ut ibidem dictum est: cum ergo Angelus sit res creata, sanè intelligere illius erit quippiam ab eo distinctum tamquam actio à principio illius efficiente, & tamquam accedens à substantia, in quam recipitur. Imò sicut verbum est quippiam distinctum realiter ab intellectu angelico, substantia Angeli, & specie obiecti, à quibus efficienter produci- tur: ita intelligere Angeli (quod cum verbo tamquam actio cum suo termino est idem secundum rem, distinctum ab eo solum formaliter) erit quippiam realiter distinctum à substantia, & intellectu angelico. Secundò in nobis intelligere non est nostra substantia & essentia, ut Commentator & Aristoteles concedit, alioquin semper intelligeremus, cum substantia & essentia nostra nequeat à nobis separari: ergo pari ratione in Angelis intelligere nõ est eorum substantia & essentia, sin minus desistere numquam possent à cognitione eorum omnium quæ possunt cognoscere, neque possent addiscere quicquam de nouo. Tertio, volitio Angeli non est substantia & essentia Angeli, alioquin neque libero præditi essent arbitrio, neque peccare possent suapte natura: ergo neque intellectio. Patet consequentia, cum sit par ratio utrobique. Denique conclusio est notior, quam ut probationibus indigeat, illique probate tenentur contrarium, qui id affirmant. Ad quod suadendum, nec veriuimilem quidem rationem aliquam adducunt.

Obiectio.

Neque verò quisquam nobis obiciat, quod si postrema nostra ratio quicquam probaret, posset simili modo concludi in Deo, in quo ipsius velle est ipsius essentia, non esse etiam libertatem arbitrij. Ne, inquam, id nobis obiciat. Quoniam quæ in Deo supra nostrum captum, demonstrationibus permoti confitemur, propter illius non solum, infinitam, sed etiam illuminatam, perfectionem, nempe velle

Solutio.

A hoc, aut illud liberè, solum addere supra volitione, qua seipsum naturaliter vult, respectum rationis ad res liberè volitas, nescientes in hac vita explicare, quid sit ratio fundandi eiusmodi respectus, nõ sunt in exemplum afferenda, dum de Angelis creaturis finitis & limitatis est sermo, quin potius de illis finitis ac limitatis tamquam quippiam luminis naturali euidentis reputandum est, si eorum velle sit omnino idem cum sua substantia & essentia, esse illis omnino naturale, carereque prorsus libertate arbitrij ad volenda ea quæ volunt.

ARTICVLVS II.

Vtrum intelligere Angeli sit eius esse.

CONCLUSIO. Intelligere Angeli non est esse Angeli. Probat, intelligere Angeli est actio immanens: esse verò Angeli non item: ergo intelligere Angeli non est esse Angeli. Præterea esse est vnus rationis in vnoquoque Angelo: intelligere verò diuiditur in scire, & opinari, quæ distinguuntur specie: ergo non sunt idem. Item esse præsupponitur ad hoc, vt Angelus intelligat, & non è contrario: ergo non sunt idem.

ARTICVLVS III.

Vtrum potentia intellectiva Angeli sit eius essentia.

VÆ hoc loco dici poterant, dicta sunt 2. de Anima, cap. 3. vbi ostendimus potentias omnes efficientes substantiarum creaturarum, distinguí realiter ab ipsorum substantiis. Alia quæ tangit Caietanus disputata sunt 2. de Anima, cap. 4. 2. Physicorum, ac alibi apud Aristotelem.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in Angelo sit intellectus agens & possibilis.

CONCLUSIO D. Thomæ est. In Angelo non est intellectus agens, neque possibilis, nisi æquiuocè. Hanc probat in argumento, sed contra, quoniam intellectus agens, & possibilis constituuntur in rebus comparatione phantasmatum: ea namque potentia, quæ recipere potest species intelligibiles à phantasmatis, vt earum interuentu intelligat, eatenus dicitur intellectus possibilis, aut patibilis, quatenus pati potest eiusmodi species recipiendo, & quatenus per eas reducitur ad actum primum ad intelligendum: ea verò potentia, quæ concurrento efficienter vnà cum materialibus phantasmatis, ea euehit, vt in intellectu possibili imprimatur species merè spirituales, intellectus agens appellatur: sed in Angelo non sunt phantasmata: ergo neque intellectus agens, neque possibilis, nisi æquiuocè.

Angelus ex D. Thomæ sententia nõ habet agentem intellectum.

Obserua D. Thomam velle, vt nullo modo conueniat Angelis intellectus agens: ed quòd ratio, quæ nos cogit illum in nobis admittere, locum in Angelis non habeat. Etenim in nobis constituitur, quia cum possibilis noster intellectus mediantibus phantasmatis accipiat species à rebus: phantasmata autem sola, vt pote materialia, producere eas non possunt, ed quòd spirituales sunt, & longè excellentioris nature.